

Ara rejim

**HASAN BÜLENT
KAHRAMAN**

Türkiye'nin gündemini bir kez daha belirlemeye başlamış olan ara rejim tartışmalarını Türk siyasal yaşamını ve modernitesini 1908'den bugüne kadar getirmiş olan temel parametlerden ayrı düşünmek mümkün değil. Bu değişkenler iki noktada toplanabilir: Asker-bürokrat siyasal elitlerle 'populus' arasındaki çelişki ve bunun ideolojik açıdan kurumlaşması. Bu iki eksenin kesişim noktası ise cumhuriyet kavramıdır.

Cumhuriyet, asker-bürokrat seçkinlerin yukarıdan aşağıya inen bir model içinde topluma yerleştirdikleri bir yapıdır. Bu yapıyla cumhuriyeti bir yönetsel sistemden çok, bir ideoloji olarak görmekte yarar vardır. Türk siyasal modernleşmesinin dayanağı olan olgular ki, Batılılaşma, laisizm ve devletçi bir ulusçuluk anlayışıdır, bu kavramın içine yerleştirilmiştir. Bürokratism ise cumhuriyetçiliğin uygulanmasında özellikle ordu ve kamu aracılığıyla kullanılan yöntemdir.

Başından bu yana, 'populus', yani halk, değinilen belirleyici öğelerden herhangi birisini tartışmaya ve merkezi ideolojinin hâkim konumunu ikincilleştirmeye başladığında merkezdeki güçler devreye girmişlerdir. Ara rejim ya da müdahale denilen şey budur. Buradaki esas amil de boşaltılmış ideolojik dayanağın yerinin siyasal olarak doldurulmamasıdır. Kısacası, denebilir ki, ideolojik boşluk Türkiye'deki ara rejimlerin ve müdahalelerin belkemiğidir ve bugünkü tartışmanın içyüzünü anlamak için soruna buradan bakmak gereklidir. O noktada da bugünkü Türkiye'de ciddi bir ideoloji boşluğundan söz açılabilir. Var olan hükümetin yetersizliği ve yarattığı siyasi irade eksikliği de bunun bir dışavurumudur.

Gerçekten de mevcut ideolojinin savunucusu olan partiler siyasal sistem içinde onu daha fazla götürmemekte, merkezi ideoloji ile toplum arasında ciddi tıkanıklıklar yaşanmaktadır. Türk siyasal modernizasyonunun artık gözden geçirilmesinde zaruret olduğu kuşkusuzdur ve eğer bu eksiklik sistemi müdahaleye açık bir hale getiriyorsa mevcut çıkmazın aşılabilmesi için şöyle bir yaklaşımda bulunulabilir. Mevcut cumhuriyet ideolojisi toplumun önemli bir

kesimi tarafından benimsenmiştir. Temel değerleri itibarıyla bu ideolojinin özellikle modernite bağlamında çok da fazla tartışıldığını söylemek güçtür. Sorun, cumhuriyet anlayışının demokratik bir içerikle bütünleştirilmesidir. Bu, görüldüğünün aksine, çok radikal bir değişikliği beklemektir. Çünkü, demokratikleşme elitlerin yerine populus'un ikame edilmesi olacaktır. Bir başka deyişle de, bu modernleşme ve cumhuriyetçilik aksının yukarıdan aşağıya değil aşağıdan yukarıya doğru örgütlenmesidir. Aslında siyasallaşma da bundan başka bir şey değildir. Oysa bugüne değin gelişen siyasal modelde, parti, devletin buyrultucu anlayışıyla halk arasında bir tampon işlevi görüyordu. Şimdi, yeni bir siyasal örgütlenme modeli eğer mevcut cumhuriyetçi-bürokratik ideolojinin sivil bir yönelimle dönüştürülmesi ve populus'un devlete önceliği esasına dayanırsa bunun sorunu geniş ölçüde çözeceği varsayılabilir. Kısacası, sorun aslında sivil - demokratik bir siyasallaşma sürecinin eksikliğidir ve bu aşılacakça Türkiye bir ara rejim askısında yaşamayı sürdürecektir.

e - mail: kahraman@sabanciuniv.edu.tr